

עין משפט נר מצוה

י:

הלוקח עובר חמורו

פרק ראשון בכורות

מסורת הש"ס

(א) תוספתא מעשירין פ"ג ה"ח, (ב) קדושין טו: זו: (ג) י"א, (ד) ו' ופטר (ה) ככל"ה, (ו) נערכין (ז) ו' ו' (ח) דף ט: ז"ה ופטר (ט) (קמנ"ג), (י) כ"א חז' פלג, (יא) דפי' כי דמאיזה טעם י"ק.

תורה אור השלם

- ובל פטר חמור תפדה בשא ואם לא תפדה ויערפו כל בכוך אדם בבקין תפדה: שמות יג יג
- והורדו זקני העיר וקראו את העגלה אל גחל איתן אשר לא יעבדו בו ולא יורע וערפו שם ואת העגלה בקחו:

- דברים כא ד
- ופטר חמור תפדה בשא ואם לא תפדה ויערפו כל בכוך בקין תפדה ולא יקרא פני ריבם: שמות לד כ
- ובל ערפך יקח בשקל הקשר עשרים גרה יקח: וקראו כו כה חשקל:

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ז"ה הכל נבטלי וכו' בהמה טמאה לעבוד מכבים: (ב) כ"ה הואיל וכו' דחשיב עליה משום כך: (ג) ד"ה אימיניה רבא לרבה דלמר מודה ר"ש: (ד) ד"ה דבני ויבני אע"ג דמחיים: (ה) ד"ה איתקש וכו' דמתי אף תפדה את נכור:

לעזי רש"י

שיג"א [שיר"א]. משור.

רבינו גרשום (המשך)

בהנאה אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחר הוא הלכך לא מטמא טומאת אוכלין:
איתביה אביי לרבא לא רצה לפדותו עורפו בקופין מאחוריו בערפו: אימא, כלומר תריץ לבריתא הכי ואימא וקוברי: ומחיים של פטר חמור אסור בהנאה ור' שמעון מתיר. אבל לאחר עריפת מודה דאסור כדאמינא: והא מדסיפא מחיים כו'. ואסור בגיהא ועבודה והיינו מחיים: אין רישא וסיפא מחיים ורישא דקניני אסור בהנאה בהנאת דמיו קאמר אדם מכור או שכוז דמיו אסורין וסיפא דאמר אסור בגיהא ועבודה דהנאת גופו: וערכיו למיחתי תרתייחו דאי תנא ג' ולעולם לאחר עריפה מודה ר' שמעון דאסור כדרכה: מה פרייה מתרת. לפטר חמור בהנאה אף עריפה נמי מתרת בהנאה וליתאורי לאור עריפה אפילו לר' יהודה קמ"ל דלא: הוא הפסיד ממונו של כהן. שלא רצה ליתן לו שוה בפדיונו מה שיחלה לו המקום לפיכך יופסד ממונו שיערפנו ולא ינהג ממנו: מני. הא אילימא לר' יהודה מפסד וקאי דאפילו מחיים אסר ליה בהנאה קודם פדייה: אלא לאו ר' שמעון היא. אלמא דקסבר דלאחר עריפה אסור בהנאה לא לעולם מהא ליכא למשמע מיניה. ואפילו הכי הא דתני לוי יכלת לתרוצי איבעית תימא ר' שמעון ואי בעית תימא ר'

הנא נבטלי עסקינן כגון ששטפו.
לפטר חמור ואי דשחטיה לסס שחטיה גמורה אפי' לר' שמעון הויא מחשבה ומטמא אלא ין נשחטו ע"מ להתלמד זו הלכות שחטיה ובהך פליגי דרבנן כצרי הך שחטיה גמורה מעלייתא דלמרינן דהעור והרוטב (חולין ק"ח): השוחט דבהמה (א) לעובד כוכבים כו' כדפרישית לעילי' ור"ש סבר הך שחטיה לאו מעלייתא היא ולא הויא מחשבה וצפלווגתא דנימוס ור"א ז': **דמו מכשיר.**
אס נפל על הזרעים וכל שכן אס לשחטו שחטיה גמורה דמו מכשיר אפילו לגופיה דשחיטתו הויא מחשבתו ואי נחרו ולא שחטו מו לא הוה פליג דה רצי אלעזר דודאי לעלמא הוא דמכשיר דמו יט' ולא לגופיה דאיהו גופיה לא מקבל טומאה צלל מחשבה: **אלא לאו איסורו חישונו.**
יט' הוא דליכא צדדי שחטיה כה"ג איכא צינייהו: **לעלמא.**
אס נפל על הזרעים צלל לגופיה דעי מחשבה דאיסורו חישונו גרידא לא אמרינן והך שחטיה לא חשיבא לשווייה אוכל: ואפי' לגופיה לא **עני מחשבה.**
דקך שחטיה משוייא לה אוכל וצבאי נמי פליגי יט' רצנן כר' אלעזר ורבי שמעון כנימוס: **סואיל ויש זו סימני טהרה.**
כדלמר צאלו טריפות (חולין ס"א): משום הכי הוי אוכלא צלל לגבי פטור חמור דלית ליה סימני טהרה אי לאו דחשיב (ט) יז' משום הך שחטיה לא מטמו ליה רצנן ור' שמעון אע"ג דחשיב עליה פליג משום דאסור דהנאה לאחר עריפה כדרכ': **ומנלן דסימני טהרה מילתאפט.**
(לחומי

לידי טומאה דקמיני עליה דצרייתא דלעיל [ע"ה] צבלת דהמה טהורה כו': **אפי' להפעסק.**
דמתכוין לחתוך דצר אחר דלאו לשחטיה איכיון: **אין הכי נמי ומשום נימוס.**
להודיע כמו דלע"ג דשחטו להתלמד זו דהוי שחטיה חשוכה טפי מלהתעסק אפ"ה איהו אלא לא מטמא ליה נימוס: **איסיציו.**
(א) **לכיי יט' לרבה דלמר מודה רבי שמעון לאחר עריפה: נקופין.**
סכין גדול שכן דךך עריפה: **מאחוריו.**
ממול ערפו דכתיב וערפמו: **צמגוריו.**
שיג"א סכין שיש בה פגיונות הרבה: **דנהאס דמיו.**
אס השכירה יט' לחאמיס: **דנהאס גופו.**
כגון גזיה ועבודה: **מה פדייה מסרה.**
דלאחר פדיונו דכרי הכל שרי דנהאס: **הוא הפסיד ממונו של כהן.**
שלא פדלוו צשה וימננו לכהן: **לפיכך יופסד ממונו.**
יכפוהו בית דין לעורפו לאחר שלשים כדמפרש יט' צפירקא^(א) ויאסר דנהאס: **הא מופסד וקאי.**
דמחיים נמי אסור ומאי מפסדא ליה עריפה: **אלא לאו רבי שמעון.**
יט' ולאחר עריפה מודה: **דבני ויבני.**
(ה) **דמחיים** יט' נמי אסור דנהאס מני

פריק ליה צשה צר דנקא והשתא מפסיד הכל: **אינעיס אימא ר' שמעון.**
ואפילו הכי דנהאס לא מיתסר ומאי אפסיד ממונו לפחת מיתה מה שמיטה פחתתו דמחיים הוה שוה מנה ולאחר מיתה אינה שוה אלא דינר להאכילו לכלצו: **לשא דרצ נחמן.**
דלמר לעיל מודה ר' שמעון לאחר עריפה: **סיקש צמולים.**
דהא כוליה שרי דנהאס: **שאינו שוה אלא שקל.**
יט' סלע דהשתא ליכא ציני ציני דההוא שוה דיהציון לכהן מותיה דעי למיחוי שוה שקל: **ספדה ספדה.**
תרי זמני כמיז ופטר חמור תפדה צשה (שמות יג): **מיד. אפי' צמון שלשים: איספא לצבור אדם.**
דכתיב (צמדנר יח) ^(ב) **את צבור האדם ואת צבור הצבאה טמאה תפדה: מה צבור אדם.**
פדיונו לאחר שלשים יוס ופדיוו מנן חדש תפדה [שס"ה] ותמשה סלעים דעי למיתב: **אף כאל לאחר שלשים יוס ותמשה.**
סלעים דעי למיתב: **צשהש**

שהשוחט יט' עורב דהתלמד דמו מכשיר. פירש הקונט' אס נפל על הזרעים וכ"ש אס שחטו שחטיה גמורה דמו מכשיר אפילו לגופיה דשחיטתו יט' מחשבתו ואס נחרו ולא שחטו מו לא פליג ר' אליעזר דודאי לעלמא מכשיר דמו ולא לגופיה דאיהו גופיה לא מקבל טומאה צלל מחשבה עכ"ה ומיהא יט' (ט) פירש דדס נחירה מכשיר לעלמא דמה טעם יכשיר כיון דלא הוי

דס שחטיה ודס חללים לא שייך צבהמה אלא צבלס יט': **שאני** עורב הוא"ל ויש בו סימני טהרה. הוא הדין יט' כ"ד עופות חוץ מנשר דמנוכח פרק אלו טרפות (חולין ס"א): **מאי איריא** דהתלמד אפי' דהתעסק. פירוש ואפי' נחרו נמי דלהתעסק נמי לאו שחטיה היא יט' ונחמרו דמי ואע"ג דלא לא היה הוכשר צדס שחטיה מ"מ פריך כיון דלא אמי לשמשועין דדס שחטיה מכשיר דהא צבר לשמשועין יט' ולא צא לשמשועין אלא דלין לרץ מחשבה הואיל ויש זו סימני טהרה זה היה יכול לשמשועין צלל שחטיה:

מכשיר יואפי' לגופיה נמי לא בעי מחשבה ממאי דילמא טעמא דר' אליעזר התם דשאני עורב הואיל ויש בו סימני טהרה ומנלן דסימני טהרה מילתא היא דקתני עלה דההיא א"ר שמעון מה טעם הואיל ויש בו סימני טהרה וכי תימא אי משום סימני טהרה מאי איריא להתלמד אפי' להתעסק נמי אין הכי נמי ומשום נימוס איתביה ג' לא רצה לפדותו עורפו בקופין מאחוריו וקוברו ואסור בהנאה דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר אימא ומחיים אסור בהנאה ור"ש מתיר והא מדסיפא מחיים הוי רישא לאו מחיים דקתני סיפא לא ימיתנו לא בקנה ולא במגול ולא בקדרום ולא במגירה ולא יבניסנו לאחר וינעול דלת לפניו בשביל שימות ואסור בגזיה ועבודה דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר רישא וסיפא מחיים רישא יבהנאת דמיו סיפא בהנאת גופו וצריכא דאי תנא הנאת דמיו בההוא קא שרי רבי שמעון אבל בהנאת גופו אימא מודה ליה לרבי יהודה ואי תנא בהנאת גופו בההיא קאסר רבי יהודה אבל בהנאת דמיו אימא מודה לרבי שמעון צריכא וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח מודה רבי שמעון לאחר עריפה שהוא אסור ואמר רב נחמן מנא אמינא לה דתניא י וערפתו נאמר כאן עריפה ונאמר להלן עריפה מה רבי שמעון היא א"ל רב ששת ספרא ז' חבריך תרגומה לעולם רבי יהודה ואיצטריך סלקא דעתך אמינא יט' עריפה במקום פדייה עומדת מה פדייה מתרת אף עריפה מתרת קמ"ל אמר רב נחמן מנא אמינא לה מרתני י לווי הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יופסד ממונו מני אילימא רבי יהודה הא מיפסד וקאי אלא לאו רבי שמעון היא איבעית אימא רבי יהודה ואיבעית אימא רבי שמעון י איבעית אימא רבי יהודה אפסידא דביני ביני ואיבעית אימא רבי שמעון לפחת מיתה וכן אמר ריש לקיש מודה רבי שמעון לאחר עריפה שהוא אסור ורבי יוחנן ואי תימא רבי אלעזר אמר עדיין היא מחלוקת איכא דמתני לה להא דרב נחמן אהא ^(א) המקדש יבפטר חמור אינה מקודשת לימא מתני' דלא כרבי שמעון אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח לאחר עריפה ודברי הכל איכא דאמרי הא מני לא רבי יהודה ולא רבי שמעון אי רבי שמעון תיקדש בכוליה אי רבי יהודה תיקדש בהך דביני ביני אמר רבה בר אבוח אמר רב לעולם רבי יהודה וכגון שאינו שוה אלא שקל וסבר לה כרבי יוסי בר יהודה דתניא ^(ב) תפדה תפדה ^(א) [תפדה] מיד תפדה כל שהוא רבי יוסי בר יהודה אומר אין פדייה פחותה משקל אמר מר תפדה תפדה [תפדה] מיד תפדה ^(ג) כל שהוא פשיטא איצטריך סד"א הואיל ואיתקש לבכור אדם מה בכור אדם אחר שלשים יט' וחמש האי נמי אחר שלשים וחמש קמ"ל תפדה מיד תפדה כל שהוא רבי יוסי בר יהודה אומר אין פדייה פחותה משקל ממה נפשך אי מקיש לבכור אדם חמש ליבעי ואי לא מקיש שקל מנא ליה לעולם לא מקיש אמר רבא אמר קרא יוכל ערכך יהיה בשקל הקדש ^(ד) כל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותין משקל ורבנן ההוא

פריק ליה צשה צר דנקא והשתא מפסיד הכל: **אינעיס אימא ר' שמעון.**
ואפילו הכי דנהאס לא מיתסר ומאי אפסיד ממונו לפחת מיתה מה שמיטה פחתתו דמחיים הוה שוה מנה ולאחר מיתה אינה שוה אלא דינר להאכילו לכלצו: **לשא דרצ נחמן.**
דלמר לעיל מודה ר' שמעון לאחר עריפה: **סיקש צמולים.**
דהא כוליה שרי דנהאס: **שאינו שוה אלא שקל.**
יט' סלע דהשתא ליכא ציני ציני דההוא שוה דיהציון לכהן מותיה דעי למיחוי שוה שקל: **ספדה ספדה.**
תרי זמני כמיז ופטר חמור תפדה צשה (שמות יג): **מיד. אפי' צמון שלשים: איספא לצבור אדם.**
דכתיב (צמדנר יח) ^(ב) **את צבור האדם ואת צבור הצבאה טמאה תפדה: מה צבור אדם.**
פדיונו לאחר שלשים יוס ופדיוו מנן חדש תפדה [שס"ה] ותמשה סלעים דעי למיתב: **אף כאל לאחר שלשים יוס ותמשה.**
סלעים דעי למיתב: **צשהש**

דשחיטה דאיסורו חישובו: ואתא ר' אליעזר למימר דס שחיטה בין דשחיטה גמורה בין דשחיטה להתלמד לעולם מכשיר דאפילו לגופו לא בעי מחשבה אחתריא אלא אסורו שחיטה להתלמד נמי חישובו ורבנן דסברי בפטר חמור (לא) מטמא סברי לה כר' אליעזר ור' שמעון דאמר פטטר חמור לא מטמא סבר לה כתנא קמא דשחיטה להתלמד לא חישובו לטומאה והיינו בפלוגתא: ממאי דלמא לעולם לא מציון למימר דרבנן כר' אליעזר דטעמא דר' אליעזר אמאי קאמר לעולם דס שחיטה מכשיר דאפי' להתלמד דלמא שאני עורב דעוררב קסבר הכי משום דיש בו סימן טהור כדאמרינן בשחיטת חולין לרבות עורב עמקי דיש לו זפק אבל בפטר חמור דלית ליה סימן טהורה לעולם לא סבירא ליה דשחיטה להתלמד חישובו ואכתיו רבנן כמאן סבירא להו לא כר' אליעזר ולא כנימוס: ומנלן דסימן טהורה מילתא היא. דקאמינא דלמא טעמא דר' אליעזר דשאני עורב וכו' דקתני עלה דההיא ברייתא. אי"ז שמעון כו'. וכי תימא אי טעמא משום סימן טהורה מאי אריי לר' אליעזר דנקט שוחט להתלמד לימא אפילו שוחט להתעסק דלהתעסק גריד טפי מלהתלמד ולהתעסק היינו כגון שנחנכו לחתוך שום דבר אחר ושחט העור בלא מתכוין ואפילו הכי פשמען לן דס שחיטה מכל מקום לעולם מכשיר הואיל ויש בו סימן טהור ואמאי נקט להתלמד: אין הכי נמי. כלומר לר' אליעזר הוא הדין דשחיטה להתעסק נמי לעולם מכשיר הואיל ויש בו סימן טהורה ואמאי נקט להתלמד משום נימוס דלגיטוס אי שחט להתלמד דמיו מכשיר אבל להתעסק אין דמיו מכשיר דלא חשוי כל שחיטה ואכתיו לא מצוית לאקמינא טעמא דר' שמעון ורבנן בפלוגתא דנימוס ור' אליעזר דאמרינן דלמא שאני עורב כר' אלא בעל כרחך איבעי לן לאקומיה דבעריפה משם פליגי לעולם כדריבה דאמר מודה ר' שמעון דלאחר עריפה אסור וטעמיהו דרבנן דאמרי מטמא טומאת אוכלין משום דעריפתו חישובו ור' שמעון סבר אע"ג דעריפתו חישובו כיון דקסבר דלאחר עריפה אסורה

כז או מרי פ"ג מה' טומאת אוכלין הלכה ד:

כז ב מרי פ"יז מה' הלכה ד:
כזב מרי הלכה ז סמנ עשין קמה קמו טו"שע י"ד סימן שכה ספק י דהנחיה:
כח ב מרי ג"ש הלכה ד טו"שע שס ספק י:
כחב מרי פ"ה מה' לטומאת הלכה א טור ש"ע א"ש סימן כח ספקי טא:

שיטה מקובצת

(א) ור' אלעזר וכו' צ"ל לקמן בסמוך:
ס' תיבת רבי נחמק:
ג' איתבייה אביי לא:
ס' ספרא חבור תרגומה:
ס' אמנא הואיל ועריפה במקום:
ס' מרתני דבי כ' לוי:
ס' שמעון איבעית אימא ר' שמעון לפחת מיתה ואיבעית אימא ר' יהודה אפסידא דביני ביני:
ס' שלשים ובחשש היא כו' שלשים ובחשש קמ"ל:
ס' אלא כששחטו אות ב נחמק:
ז' ור"א דאמאי לא נבני הכשר:
יט' דמו ולא לגופיה:
יט' תיבת הוא נחמק:
יט' פליגי לעיל רבנן:
יט' דחשיב עליה משום:
ס' מילתא היא לאחתיו:
ס' אביי לרבה דאמר:
יט' השכירה ומכור לאחוריו:
יט' דמפרש בהאי פירקא:
יט' שמעון שרי' לאחר עריפה:
ס' דמחיים אי נמי:
ס' תפדה הס"ד מהי"ד ובחשש סלעיים:
ס' שהשוחט את העורב:
ס' דשחיטתו היא מחשבתו:
ס' ותימה הוא שפירש דדס נחירה מכשיר לעלמא דמאיזה טעם מכשיר כיון כן שחטיה דדס חללים:
ס' בחדס. עיין תוס' חולין (דף לה ע"ב):
ס' הדין כל כ"ד עופות חוץ מנשר ויש בכולם סימני טהרה כדמוכח:
ס' היא כלל וכנחרו:
ס' נשמשועין ת"ק ולא:

רבינו גרשום

לטמא טומאת אוכלין לדברי הכל: אלא הכא נבטאי עסקינן. דאמאי לא מטמא טומאת אוכלין לרבי שמעון ששחטו להאי פטר חמור להתלמד בו הלכות שחיטה ולא לשם אכילה דהשתא האי שחיטה להתלמד גרידא היא מעריפה ומשחיטה סתם הלכך קסבר רבי שמעון דאדני מטמא טומאת אוכלין ורבנן סברי דחשיבתו כיון שלום שחיטה בעלמא איכיון: ובפילווגתא. דהרמב"ם ורבי אלעזר דסמלג' ר' שמעון ורבנן דתניא אמר רבי יוסי וכו' הא ר' אלעזר הינו תנא קמא אלא לאו איסורו חישובו איכא בינייהו. האי איסורו חישובו לא הוי כאיסורו חישובו דלעיל דא"כ דיהיינו הוא קשיא לרבא דאמר דכולי עלמא לא אמרינן איסורו חישובו אלא הא איסורו חישובו שחיטה להתלמד דלאו שחיטה מעליא היא לשום אכילה קרי איסורו: תנא קמא סבר דמו מכשיר לעלמא. לשאר כל אוכלין אין נגע בהו שרץ מוכשרין חן לטמא אפילו בלא מחשבה אבל לגופיה לבשר עורב אע"ג דהוא הוי מוכשר דמדי לא מטמא אלא במחשבה דלא אמרינן

דשחיטה דאיסורו חישובו: ואתא ר' אליעזר למימר דס שחיטה בין דשחיטה גמורה בין דשחיטה להתלמד לעולם מכשיר דאפילו לגופו לא בעי מחשבה אחתריא אלא אסורו שחיטה להתלמד נמי חישובו ורבנן דסברי בפטר חמור (לא) מטמא סברי לה כר' אליעזר ור' שמעון דאמר פטטר חמור לא מטמא סבר לה כתנא קמא דשחיטה להתלמד לא חישובו לטומאה והיינו בפלוגתא: ממאי דלמא לעולם לא מציון למימר דרבנן כר' אליעזר דטעמא דר' אליעזר אמאי קאמר לעולם דס שחיטה מכשיר דאפי' להתלמד דלמא שאני עורב דעוררב קסבר הכי משום דיש בו סימן טהור כדאמרינן בשחיטת חולין לרבות עורב עמקי דיש לו זפק אבל בפטר חמור דלית ליה סימן טהורה לעולם לא סבירא ליה דשחיטה להתלמד חישובו ואכתיו רבנן כמאן סבירא להו לא כר' אליעזר ולא כנימוס: ומנלן דסימן טהורה מילתא היא. דקאמינא דלמא טעמא דר' אליעזר דשאני עורב וכו' דקתני עלה דההיא ברייתא. אי"ז שמעון כו'. וכי תימא אי טעמא משום סימן טהורה מאי אריי לר' אליעזר דנקט שוחט להתלמד לימא אפילו שוחט להתעסק דלהתעסק גריד טפי מלהתלמד ולהתעסק היינו כגון שנחנכו לחתוך שום דבר אחר ושחט העור בלא מתכוין ואפילו הכי פשמען לן דס שחיטה מכל מקום לעולם מכשיר הואיל ויש בו סימן טהור ואמאי נקט להתלמד: אין הכי נמי. כלומר לר' אליעזר הוא הדין דשחיטה להתעסק נמי לעולם מכשיר הואיל ויש בו סימן טהורה ואמאי נקט להתלמד משום נימוס דלגיטוס אי שחט להתלמד דמיו מכשיר אבל להתעסק אין דמיו מכשיר דלא חשוי כל שחיטה ואכתיו לא מצוית לאקמינא טעמא דר' שמעון ורבנן בפלוגתא דנימוס ור' אליעזר דאמרינן דלמא שאני עורב כר' אלא בעל כרחך איבעי לן לאקומיה דבעריפה משם פליגי לעולם כדריבה דאמר מודה ר' שמעון דלאחר עריפה אסור וטעמיהו דרבנן דאמרי מטמא טומאת אוכלין משום דעריפתו חישובו ור' שמעון סבר אע"ג דעריפתו חישובו כיון דקסבר דלאחר עריפה אסורה